

Nr 92.

Av herr **Frändén** och herr **Andersson, Nils**, om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande tilläggs pension åt furiren S. Gärdins änka.

Den 16 oktober 1938 avled genom flygolycka furiren n:r 12 vid 4:de Flygkåren Sture Gärdin, kyrko- och mantalsskriven i Frösö socken i Jämtlands län. Han efterlämnade såsom ende sterbhusdelägare sin änka, Asta Evelina Gärdin, född Falk. Furiren Gärdin var född den 2 november 1912 och anställdes vid flygvapnet den 1 november 1930. Änkan Gärdin är född den 13 april 1910. Hon ingick den 11 april 1937 äktenskap med den avlidne.

Den olycka, varunder furiren Gärdin ljöt döden, inträffade under flygambulanstjänstgöring såsom förare, vartill Gärdin jämlikt gällande instruktion för flygambulanstjänsten vid F. 4 beordrats. Verkställd utredning har resulterat däri, att Gärdin icke får anses hava vållat flygolyckan, som krävde förutom Gärdins ytterligare 4 människoliv.

Gärdin innehade icke sådan beställning, att han var delägare i pensionskassa. Familjepension till änkan utgår därför icke enligt gällande författningar. Jämlikt Kungl. Maj:ts förordning den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, har änkan Gärdin emellertid tillerkänts livränta från Riksförsäkringsanstalten med 750:— kronor om året.

Avlidne furiren Gärdins avlöningsförmåner utgjorde:

Lön	kr. 1.800:—
Värdet av naturaförmåner	» 518:—
Dyrtidstillägg	» 137:—
Hyresbidrag	» 324:—
Flygtillägg	» 1.800:—

Summa kronor: 4.579:—

Furiren Gärdin saknade vid sitt frånfalle praktiskt sett tillgångar. Det samma är alltså förhållandet med änkan och med den avlidnes övriga efterlämnade närmaste anhöriga, som utgöras av föräldrar, svärföräldrar och syster.

Starka billighetsskäl, icke minst de förhållanden, som föranledde ambulansplanets kommendering till den olycksdiga färden, tala för att staten tillerkänner änkan Gärdin pensionsförmåner, som enligt grunderna för i ämnet gällande författningar motsvara den avlidnes faktiska tjänstestau-

dard, sedd ur ekonomisk och social synpunkt samt bedömd med hänsyn till det verkliga, den avlidne i livstiden ävilande tjänsteansvaret. Så har jämväl i ett antal föregående, med detta likartade fall skett.

Såsom bilagor till denna motion fogas:

1. Polisförhørsprotokoll angående flygolyckan.
2. Åldersbetyg för änkefru Asta Evelina Gärdin, född Falk.
3. Bevis från Kungl. Jämtlands Flygflottiljs andra division om avlidne furiren Sture Gärdins löneinkomster.
4. Transumt av bouppteckning efter furiren Sture Gärdin.
5. Bevis från landskamreraren i Jämtlands län därom, att avlidne furiren Sture Gärdin icke deklarerat förmögenhet.
6. Utdrag av vederbörande taxeringslängd, utvisande änkan Gärdins fader, plåtslagaren Alrik Reinhold Falks taxering för år 1938.

Under åberopande härav få undertecknade härmed föreslå,

att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning och beslut i syfte att furiren vid fjärde flygkåren Sture Gärdins änka Asta Evelina Gärdin, född Falk, måtte, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, utöver henne författningsenligt tillkommande livränta, av statsmedel tillerkännas den ytterligare pension, som av rådande förhållanden kan vara påkallad.

Stockholm den 21 januari 1939.

A. O. Frändén.

Nils Andersson.

Av avskrift.

Protokoll, fört vid polisutredning å följande platser inom Frostvikens socken nedan angivna dagar år 1938.

Med anledning av den i närheten av Sörfors, Dorotea socken, inträffade flygkatastrofen, varvid fem personer omkommo, har ordföranden i haverikommissionen, överste Åge Lundström, hos undertecknad anhållit om polisutredning angående

dels flygplanets start från Gäddede söndagen den 16 oktober,

dels ock väderleks- och övriga förhållanden under planets färd från Gäddede till Östra Värjaren samt vid starten från sistnämnda plats.

Vid den verkställda utredningen har följande till anteckning förekommit: Då planet startade från Hetögeln i närheten av sjukstugan i Gäddede var undertecknad närvarande.

Vid starten, som ägde rum klockan 10:20, rådde svag östlig vind. Ingen som helst dimbildning kunde förmärkas å sjön eller annorstädes i trakten omkring Gäddede. Planet framfördes först å vattnet i sydlig riktning mot gården Framnäs. Efter att hava tillryggalagt en sträcka av cirka 1 km. föreföll det som om föraren sökte höja planet men misslyckades härvid. Utanför nyssnämnda gård avkopplades motorn, samtidigt som planet vänts i sydöstlig riktning. Å en sträcka av cirka 2 km. försökte föraren ånyo höja planet. Maskinen, som nu framfördes i motvind, »guppade» vid upprepade tillfällen å vattnet. Därefter tvärstannade planet, varvid »nosen» vände sig mot vattenytan. Vid tredje försöket lyckades planets förare småningom höja planet från vattenytan och vände maskinen därefter på cirka 50 meters höjd åt vänster samt passerade Gäddede öster om Kvarnbergsvattnet. Under den tid undertecknad iakttog planet syntes det ej vid något tillfälle hava överstigit nyssnämnda höjd.

Den 18 oktober:

Ovan angivna dag anställdes i Gäddede förhör med sjuksköterskan Berta Öberg (adress efter den 20 okt. *Hangvar*, Gotlands län), varvid följande framkom:

Klockan omkring 21 den 15 oktober ombad doktor Englund henne pr telefon att övernatta hos syster Anna i Gäddede. Englund omtalade, att syster Anna under kvällens lopp erhållit underrättelse om, att hennes moder svårt insjuknat i sitt hem i Östra Värjaren. Av detta meddelande hade syster Anna blivit ytterst uppriven. Doktorn meddelade vidare, att han skulle i sällskap med syster Anna nästföljande dag klockan 11 pr flyg avhämta den sjuka.

Redan klockan 8:30 nästföljande morgon avhämtade doktor Englund i sin automobil såväl fröken Öberg som syster Anna. Doktorn meddelade, att han erhållit underrättelse om, att planet skulle avgå 2½ timme tidigare än beräknat. Vid framkomsten till sjön Hetögeln, där starten skulle äga rum, fick Englund meddelande, att planet ej kunde komma. Han uppsökte då närmaste telefon (insp. Vallners i Gäddede) varifrån han uppringde flygkåren för att erhålla besked om dröjsmålet. Från flygkåren meddelades då, att besked skulle lämnas efter en halvtimme. Någon underrättelse erhöles emellertid ej inom nämnda tidsperiod, varför Englund ånyo ringde till Östersund. Härvid meddelades då, att planet redan avgått från Östersund samt beräknades anlända till Gäddede klockan 10:20. Vid halvnottiden hade doktor Englund även pr telefon meddelat sig med sjukstugan, därvid han givit order om att ett rum skulle iordningställas åt den sjuke, som skulle avhämtas. Vidare hade doktor Englund förfrågat sig å sjukstugan om någon där fått upplysning varför planet ej kunde komma på bestämd tid. Han erhöles då meddelande, att en av sjukhuspersonalen (fröken Anna Svensson) erhållit besked om att dröjsmålet orsakats av motorkrångel.

Under den timmes tid, som planet beräknades använda för flygningen till Gäddede, vistades såväl doktor Englund som syster Anna i sina respektive hemvist. Vid flera tillfällen under morgonen före starten hade doktor Englund visat sig orolig för flygningen. Vid ett tillfälle hade han sälunda ytt-

rat: »Tror syster Berta att jag gör detta om inte för syster Annas skull?» En bidragande orsak till att doktor Englund trots allt medföljde ansåg syster Berta vara det övernervösa tillstånd, vari syster Anna befann sig. Han vågade nämligen ej lämna henne utan tillsyn, då han kunde befara ett nervsammanbrott.

Klockan omkring 10:15 hade doktor Englund i sin automobil avhämtat syster Anna, i vars sällskap syster Berta fortfarande uppehöll sig. Då de anlände till sjön, hade planet just anlänt. Starten ägde rum cirka fem minuter senare. Strax före starten hade Englund givit order om att en bår skulle anskaffas för forslingen av den sjuka vid återkomsten.

Den 20 oktober:

Anställdes i Kycklingvattnet förhör med *hemmansägaren Enar Jousson* som uppgav:

Söndagen den 16 oktober hade ett ambulansplan vid halvelvatiden på förmiddagen kommit från Gäddedehället samt passerat över hans gård på cirka 50 meters höjd. Planet hade framförts i nordostlig riktning. Dess färd hade med lätthet kunnat följas, då det passerat Rolandstorpet för att slutligen försvinna i trakten av Södra Blåsjöns södra ände. Inget fel kunde höras i motorn. Vid den tidpunkt, då planet passerade, hade klart väder varit rådande, med undantag av svag dimbildning å det nordost om gården befintliga fjället Avardo. Senare på dagen hade dimbildningen ökat rätt väsentligt.

S. D. anställdes i Norra Blåsjön förhör med *hustru Märta Tomasson*, som uppgav, att hon vid halvelvatiden varseblivit ett flygplan, som kom söderifrån. Planet hade flugit på cirka 50 meters höjd utefter östra stranden av Stora Blåsjön, varefter det försvunnit i trakten av Ankarede. Under dagens lopp hade hon varseblivit svag dimbildning å de högsta fjälltopparna i trakten. Eljest hade sikten varit klar.

I Stora Blåsjön anträffades *lappmannen Jonas Jeremias Andersson* från Östra Värjaren, f. d. 1 okt. 1893, (broder till avlidna Anna Andersson).

Han uppgav vid förhör följande:

Under kvällen den 15 oktober hade han erhållit besked om att ett ambulansplan nästföljande dag skulle avhämta hans moder, som hastigt insjuknat. Någon minut efter 11 den 16 oktober, då Andersson befunnit sig nere vid sjön Värjarens strand, hade han varseblivit planet, som gick ned på vattnet i »sundet», cirka 3 km. nordväst om gården. Maskinen hade därefter fortsatt å vattnet, tills det befunnit sig mitt för gården. Så snart de ombordvarande landstigit, hörde Andersson doktorn yttra till föraren: »Hur skall det nu gå? Vi bli ju fem tillbaka». Härpå hade Gärdin genmält: »Vi få väl försöka». Såväl doktorn som föraren hade emellertid verkat märkbart oroliga, och hade doktorn omedelbart efter framkomsten föreslagit syster Anna att kvarstanna. Han hade även ombett Jonas Andersson att medfölja sin syster på väg till Ankarede, varifrån automobil skulle beställas. Under uppehållet i Östra Värjaren hade hela sällskapet bjudits på kaffe. Härunder samtalande Andersson med föraren, som uppgav, att planet krånglat hela dagen. Han hade sålunda omtalat, att maskinen haft svårt för att lyfta såväl i Östersund som Gäddede. På av Andersson framställd fråga, huru många personer planet kunde bära, hade föraren svarat: »Fem personer».

Föraren och mekanikern hade samtalat angående återfärden. Den sistnämnde hade i lugnande ton till föraren yttrat: »Vi ha ju bränt upp så mycket bensin, så det går nog bra.»

Det hade slutligen blivit bestämt, att även syster Anna skulle medfölja under återfärden, som skedde omkring 12:30.

Det sista föraren yttrade, då han steg in i maskinen, var följande ord: »Vi få se hur det går.»

Såväl vid ankomsten som vid avresan rådde klar sikt med undantag av svag dimbildning å fjälltopparna i trakten. Andersson kunde ej yttra sig om, huruvida dimman tilltagit under uppehållet i Östra Värjaren. Svag östlig vind rådde under hela dagen.

Angående starten från Östra Värjaren uppgav Andersson:

Planet hade till en början framförts å sjön cirka 2½ km. i riktning mot nyss omnämnda »Sundet» (smalaste delen i sjön). Därefter hade maskinen försvunnit bakom en därstädes befintlig udde. Då maskinen ånyo framskymtats (fortfarande å vattnet) hade den ändrat färdriktning så, att den framfördes österut i den svaga motvinden. Ungefär mitt för gården hade maskinen rätt hastigt lyftat från vattnet samt fortsatt mot främre delen av Vallefjället. Föraren hade därefter gjort en rätt kraftig sväng åt vänster troligen i avsikt att återvända i västlig riktning. Troligen ansåg sig föraren ha för litet svängrum på grund av den relativt trånga passagen genom fjällmassiven, varför han hastigt vände planet åt höger samt försvann i riktning åt Dajmahållet.

Provinsiälläkaren David Hummel i Gäddede, som av ovan angivne Jonas Andersson erhållit en beskrivning på fru Anderssons insjuknande, har meddelat, att hennes sjukdom utan tvivel varit hjärnblödning.

Vidare har Hummel meddelat, att han före sitt frånträdande av tjänsten till doktor Englund lämnat upplysning om att syster Anna tidigare periodvis lidit av sinnessjukdom och flera gånger vårdats å sinnessjukhus.

Som ovan.

J. E. Byström.

Landsfiskal i Frostvikens distrikt.

Atskrift.

Uppslag i Förs.-boken 1101.

ÅLDERSBETYG.

1. Att Änkefru Asta Evelina Gärdin, f. Falk
2. är född den 13 april år 1910 (tio)
3. i Villberga församling i Upplands län,
samt sedan den 16 oktober 1938 änka efter Furiren vid F 4 Sture Gärdin
4. betygat: Östersunds församling i Jämtlands län
5. den 3 januari 1939

Stig Rössborn.
Komminister

(Stämpel)

Avskrift.

Kungl. Jämtlands
Flygflottilj
2. Divisionen
Nr.

Specifikation å löneförmåner (årsinkomst), som åtnjötos av avlidne furiren 12 Gärdin.

Lön	1800:—	.
Hyresbidrag	324:—	2124:—
Dyrtidstillägg 9 % av lön minskat med 600:—		137:—
Flygtillägg		1800:—
	<u>Summa kronor</u>	4061:—
Naturaförmåner kr.		518:—
	<u>Tillhopa kronor</u>	4579:—

Östersund den 3/1 1939

Waldemar Morin.
Stabsuoff 2. div.

Transsumt av

BOUPPTECKNING.

År 1938 den 10 november förrättades av undertecknade bouppteckning efter furir Sture Gärdin, Frösön, vilken, född den 2 november 1912, avlidit den 16 oktober 1938 och såsom sterbhusdelägare efterlämnat hustru, Asta Gärdin, född Falk, vid förrättningen personligen närvarande.

Boet uppgavs under edlig förpliktelse av Asta Gärdin samt antecknades i följande ordning:

Tillgångar.

Summa tillgångar Kronor 922:—

Skulder.

Summa skulder Kronor 478:—

Boets behållning Kronor 444:—

Att allt blivit riktigt uppgivet och ej något med vilja och vetskap utelämnats betygar under edlig förpliktelse.

Asta Gärdin

Att allt enligt tillgängliga uppgifter blivit rätteligen antecknat samt att tillgångarna efter bästa förstånd blivit värderade, betyga

Östersund som ovan

Alg. V. Skoglund.

Emma Skoglund.

Avskrift.

På begäran av revisorn Per Otto Gärdin i Östersund varder härigenom till bevis meddelat, att bemälda Gärdin i sin år 1938 avgivna allmänna självdeklaration icke upptagit behållen förmögenhet samt att ej heller hans numera avlidne son, furiren Sture Gärdin, i sin år 1938 avgivna allmänna självdeklaration upptagit behållen förmögenhet.

Östersund i landskontoret den 28 december 1938.

På tjänstens vägnar:
Gunnar Lekander

(Stämpel)

Utdrag av TAXERINGSLÄNGDEN över taxeringen till kommunal inkomstskatt, statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, kommunal progressivskatt, utjämningskatt samt utskiftningsskatt i Västerås stad och Västmanlands län för år 1938.

Den skattskyldiges namn och titel
eller yrke

Falk, Alrik Reinhold
Plåtslag.

Av taxeringsnämnden uppskattad inkomst av rörelse eller från vanligt handelsbolag, kommanditbolag eller rederi	3.240: —
antagen taxerad inkomst	3.170: —
medgivet kommunalt Ortsavdrag	600: —
antagen beskattningsbar inkomst	2.270: —
Taxering enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt	
Av taxeringsnämnden antaget taxerat belopp	3.060: —
medgivet statligt Ortsavdrag	1.200: —
antaget beskattningsbart belopp	1.260: —

Rätt utdraget betygar

Västerås i kronouppbördskontoret den 28 december 1938

På tjänstens vägnar:

Oscar Karlsson.

